

De gemeen geen boeman m

Cor Wijn over de verhouding tussen bibli

Frans Stein

Op 9 januari 1997 nam Cor Wijn afscheid van de VNG waar hij zes jaar lang coördinator was van het onderwijs- en cultuurbeleid. Het openbare bibliotheekwerk was een van de aandachtsgebieden waar hij persoonlijk sterk bij betrokken was. Die betrokkenheid culmineerde eind 1995 in de publicatie van de VNG-nota *Aandachtspunten in gemeentelijk bibliotheekbeleid*. Deze nota is het startpunt voor een gesprek met Wijn over de verhouding tussen bibliotheek en gemeente.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) baseert zich heel sterk op wat gemeenten ergens van vinden, is de eerste opmerking van Cor Wijn. Men werkt met commissies waarin burgemeesters en wethouders zitting hebben, aangevuld met externe adviseurs. Een daarvan is de commissie culturele zaken, waarin onder meer Leo Popma als adviseur vanuit het openbare bibliotheekwerk meedraait. De standpunten die de VNG namens de gemeenten gaat innemen, worden in de commissies voorbesproken.

In de commissie culturele zaken is het bibliotheekwerk altijd een belangrijk onderwerp van gesprek geweest. Wijn: 'In principe dekt de commissie het gehele terrein van de cultuur. Maar in de tijd dat ik bij de VNG heb gewerkt, heb ik kunnen constateren, dat de kunstzinnige vorming en het bibliotheekwerk zich in de

Kunstzinnige vorming en bibliotheekwerk mogen zich in de bijzondere belangstelling van gemeentebesturen verheugen.

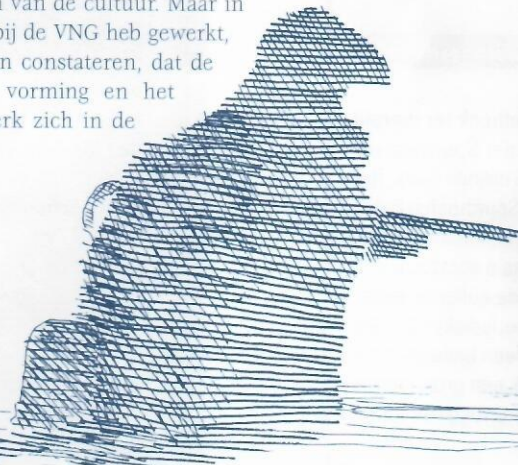
bijzondere belangstelling van de gemeentebesturen mogen verheugen. Dit zijn terreinen waar bijna iedereen wel een opvatting over heeft.'

Hij legt uit hoe dat komt. In de eerste plaats heeft bijna iedere gemeente met de bibliotheek te maken. In de tweede plaats is de bibliotheek, samen met de muziekschool en het creativiteitscentrum, veruit de grootste kostenpost op de gemeentelijke cultuurbegroting. In de derde plaats zie je tegenwoordig steeds meer lokale bestuurders die uit de hoek van het onderwijs of van het welzijn komen. 'Mensen die vanuit hun achtergrond feeling hebben voor zoiets als het bibliotheekwerk.'

Lokale praktijk

Het werken aan *Aandachtspunten in gemeentelijk bibliotheekbeleid* heeft menigmaal tot interessante discussies geleid en zelfs tot principiële stellingnames. Bijvoorbeeld over de contributievrijdom voor de jeugd. Wijn: 'De commissie was daar altijd heel stellig in. De contributievrijdom voor de jeugd wordt dan wel niet bij wet voorgeschreven, maar de bestuurders vonden toch dat men dit principe als VNG uit moest dragen.' Ook het gegeven dat je als gemeente verantwoordelijk bent voor een

goed toegeruste bibliotheek, met een rijke collectie, was in de commissie een vanzelfsprekende aanname. 'Er waren geen leden die daarop wilden afdingen.' Wel voegt Wijn daar ter nuancering aan toe: 'Het is niet gezegd dat de bestuurders in hun eigen lokale situatie ook zo handelen als ze zich in de commissie uitlaten. In de praktijk van alle dag komen allerlei, met name financiële, problemen aan de orde, die het wel eens moeilijk kunnen maken om

Tekening: Jo Nesbitt

te is aar een partner

iotheek en gemeente

aan de prachtige doelstellingen concreet gestalte te geven.'

Wat dat betreft lijkt de VNG erg op de Vereniging NBLC. De officiële status van een VNG-publicatie is een advies aan de leden. De leden zijn autonoom, zij kunnen niet worden verplicht het advies op te volgen. De ervaring is echter dat de

gemeenten altijd heel erg veel doen met die adviezen, zeker in kleinere gemeenten waar men niet beschikt over een eigen

Uitgesproken ideeën over dichtbundels kun je niet van gemeenten verwachten.

cultuurambtenaar. In die gemeenten - zeker 450 van de ongeveer 600 - doet de ambtenaar die verstand van cultuur heeft vaak onderwijs en welzijn erbij. Hij heeft de tijd niet om zich diepgaand in het bibliotheekwerk te verdiepen. 'Zo iemand vaart heel erg op de adviezen die de VNG hem geeft.'

Hoge muren

Toen *Aandachtspunten in gemeentelijk bibliotheekbeleid* verscheen, was men in bibliotheekkringen blij verrast. Er bleek heel wat overeenstemming te bestaan met de nota *Op weg naar 2005* van de Vereniging NBLC. Wijn: 'Een belangrijk punt van overeenkomst is bijvoorbeeld de opvatting dat de bibliotheek niet op zich moet staan, maar ingebed moet zijn in een onderling samenhangend geheel van voorzieningen.'

Hij stelt vast dat samenhang op landelijk niveau dikwijls ontbreekt en wijst op de hoge muren die tot voor kort waren opgetrokken tussen onderwijs en cultuur. Hij vindt de totstandkoming van de Stichting Lezen in dit opzicht illustratief. Het was in het begin helemaal geen uitgemaakte zaak dat de bibliotheken daarbij betrokken zouden worden. 'Stel je voor, als één instelling iets te maken heeft met lezen, dan is dat toch de openbare bibliotheek!'

Op lokaal niveau ligt het aanbrengen van samenhang wat makkelijker. De kleine schaal bevordert het overzicht over de verschillende beleidsterreinen. Dat is een

Ik zou willen aanbevelen de huidige bestuursstructuur meer eigentijds in te vullen.

Cor Wijn:

'Als je een gemeentelijk informatiecentrum hebt en je bent daarnaast aan het nadenken hoe je de burgers toegang kunt geven tot de elektronische snelweg, dan kom je al heel snel bij de bibliotheek uit.'

van de redenen waarom de VNG op tal van terreinen pleit voor decentralisatie. 'Als je een gemeentelijk informatiecentrum hebt en je bent daarnaast aan het nadenken hoe je de burgers toegang kunt geven tot de elektronische snelweg, dan kom je al heel snel bij de bibliotheek uit.'

Poëzie

Cor Wijn is 34 jaar. Hij studeerde politicologie aan de Katholieke Universiteit Nijmegen en wilde daarna eigenlijk in de journalistiek gaan. Dat is er niet van gekomen. Hij kwam via O&W bij de VNG terecht en heeft zojuist de functie aanvaard van secretaris van de D66-fractie in de Tweede Kamer, op uitnodiging van het fractiebestuur. In die functie heeft hij alle kans zich bezig te houden met 'het snijvlak tussen politiek en cultuur'. Wijn: 'Tijdens

mijn studie heb ik mij gespecialiseerd in cultuurbeleid. Mijn doctoraalscriptie ging over toneel- en orkestenbestel. De cultuursector heeft mij altijd buitengewoon gefascineerd.' Hij heeft in redacties van een aantal lokale literaire bladen gezeten en heeft ook altijd iets met de literatuur gehad, 'dus

ook met bibliotheken.'

Wijn is een enthousiast poëziefhebber. In die hoedanigheid heeft hij nogal eens een beroep op de bibliotheek gedaan. Hij moet toegeven, dat men, althans in

Vervolg op pagina 8

Moeten wij hier iets mee? Het kennisdebat!

Aan het kennisdebat is in de kolommen van dit blad nog weinig aandacht besteed. Een enkele zuinige en slecht geïnformeerde redactionele column en ook in de watersoep van interviews heb ik nog geen spek ontdekt waarmee je de winter doorkomt.

Gemaakte kans

In *BibliotheekBlad 2* een gesprek van Frans Stein met Edith Francissen. Waard om eens wat recht te zetten en het zelfbeklag te bestrijden. 'We wisten er niets van', citeert Stein een anonieme bron, vol onbegrip dat de bibliotheekwereld niet op haar strepen is gaan staan. Dank je de koekoek. Twee weken na het openingsdebat in maart stond het NBLC bij OCenW op de mat. Begin april nodigde de projectorganisatie het NBLC uit voor een gesprek, dat echter pas op 19 juni kon plaatsvinden. In de zomer ging de projectorganisatie down. In september kregen we weer beet. Half november eindelijk een brief van het NBLC aan de bibliotheken.

'Een gemiste kans', vindt Francissen. Onzin, een *gemaakte* kans, voor de helsdeuren weggesleept. Als er een kans gemist is, was dat een individuele keuze, een afweging op grond van eigen inzicht en prioriteit. Niettemin blijft het improviseren. Kijk naar het aantal geannuleerde debatten en de niet-nagekomen afspraken met het NBLC over de aan bibliotheken toegemeten spreektijd. Maar wat geeft dat? Het gaat om de zaak zelf, de deelname aan het debat, de kans om gehoord en gezien te worden.

Niet zeuren

Ik ben niet onder de indruk van Francissen's antwoord op de rol van de bibliotheek in het debat: voorlichting geven en de bijpassende thematische literatuur aanbieden. Aan wie? Het kennisdebat is een elitaire zaak, daar heeft 'het publiek' geen boodschap aan. Natuurlijk hebben we als NBLC overwogen een 'eigen' bibliotheekdebat te organiseren. Maar we wilden liever uit de eigen cirkel treden, de discussie aangaan met anderen over wier onbegrip wij ons menen te moeten beklagen.

Wat betekent toch die eeuwige litanie in ons vak 'dat we ondanks alle goede bedoelingen toch te intern bezig zijn'? Dat ons vak arm is aan publieke debaters, of dat we lijden aan gebrek aan identiteit? In de confrontatie met andere meningen scherpt men juist de eigen identiteit.

In zijn onlangs verschenen publicatie *Kansen voor de eeuwige student, het belang van cultureel kapitaal voor de kennissamenleving* bekritiseert prof. Arjo Klamer de bestaande kennisinstellingen, zij spelen onvoldoende in op de behoefte tot voortdurend leren. Van de bibliotheken zegt hij dat ze 'te weinig ambitieus' zijn in hun missie. Het toekomstscenario dat hij vervolgens schetst van de bibliotheken als kenniscentra, stemt hoopvol maar is ook veeleisend. Je moet namelijk in jezelf geloven, niet zeuren over je tekorten maar vertellen hoe goed je bent.

Als we de ervaringen van de regionale debatten eens bundelen, levert dat dan de agenda op voor een afsluitend debat in eigen kring?

Leo Popma

Vervolg van pagina 7

zijn woonplaats Utrecht, voldoende dichtbundels in kast had staan. 'Ik hou er ontzettend van, als ik een mooi boek heb gelezen, om van alles over zo'n schrijver te lezen en achtergrondmateriaal over dat boek. Als je in Utrecht naar de bibliotheek gaat, dan hangt daar een prachtige map met recensies en interviews. Dat heeft iemand allemaal keurig voor mij uitgeknipt, dat is toch een schitterende service! En niet alleen van de heel bekende auteurs, maar ook van auteurs die niet op de leeslijst van de middelbare scholieren staan. Geweldig, bijna een luxe - hoewel het vanzelfsprekend moet zijn natuurlijk.'

Cultuurbarbaren

Een van de kritische opmerkingen in het rapport Driessen *Collecties van openbare bibliotheken in Nederland* is, dat lokale bestuurders zich meer bekommeren om de aantallen leden en uitleningen dan om de kwaliteit van de bibliotheekcollectie. NBLC en VNG hebben naar aanleiding daarvan besloten regionale bijeenkomsten te houden over het bibliotheekwerk. Gemeenten zijn bestuurlijke organisaties, verduidelijkt Wijn. Zij hebben minder oog voor meer inhoudelijke zaken als het aanschafbeleid van de bibliotheek. 'Dat is hun terrein niet. Zij hebben hooguit een algemene notie, dat het een zo goed mogelijke of zo breed mogelijke collectie moet zijn. Uitgesproken ideeën over dichtbundels - of die al dan niet in de collectie moeten staan - dat kun je niet van ze verwachten.'

Wijn ziet een heel belangrijke rol voor bibliotheekdirecties om dit soort onderwerpen bij de subsidiegever aan de orde te stellen. Hij kan zich indenken, dat dit in bibliotheekkringen nog niet goed loopt. Per slot van rekening is het bibliotheekwerk pas in 1987 gedecentraliseerd. Op de bestuurlijke kalender is dat nog maar heel kort geleden. Gemeente en bibliotheek moeten nog aan elkaar wennen. 'In het begin kon je merken dat bibliotheken de gemeente als een soort boeman zagen, een instantie die het helemaal niet goed met hen voorhad.' Dat begint te veranderen. Bibliotheekdirecties gaan nu over het algemeen strategisch veel slimmer met de gemeente om. 'Als je het spel goed weet te spelen, wordt de gemeente een partner met wie je kunt onderhandelen en met wie je heel goede resultaten kunt boeken.' Dat de bibliotheek bij de gemeente goed ligt, blijkt wel uit het feit dat grosso modo de subsidies de afgelopen jaren zijn gestegen, vindt Wijn. 'Per slot van rekening willen gemeentebesturen liever niet voor cultuurbarbaren doorgaan.'

Schaalvergroting

In zijn betrokkenheid bij de bibliotheek is Wijn één ding erg opgevallen, het feit dat het bibliotheekwerk zo enorm kleinschalig is. Met name in zijn bestuursstructuur. 'Je zou bijna kunnen zeggen dat er op iedere gemeente ook een bibliotheekbestuur is.' Als je verder om je heen kijkt in de samenleving, zie je op tal van terreinen schaalvergroting optreden. De volwasseneneducatie is een goed voorbeeld, die is sinds enige jaren georganiseerd in regionale opleidingscentra. Waarom ligt dat bij de openbare bibliotheken anders?, vraagt Wijn zich af.

Schaalvergroting zou allerlei voordelen kunnen hebben: vorming van netwerken, meer efficiency, een personeelsbeleid met interessante mogelijkheden. Ook wat betreft het onderhandelen met de gemeente. 'Een groot regionaal bibliotheekbestuur is veel professioneler en staat in de onderhandelingen veel sterker.' Waarom zou bijvoorbeeld het bibliotheekbestuur van Gouda niet een innige samenwerking aangaan met bibliotheekbesturen in omliggende gemeenten? Zeker in een gebied waar alleen maar kleine gemeenten zijn, kun je je als bibliotheek veel sterker maken door bestuurlijk samen te werken of zelfs te fuseren. 'Als ik vanuit mijn betrokkenheid bij het bibliotheekwerk nog iets zou mogen meegeven, dan zou ik willen aanbevelen de huidige bestuursstructuur meer eigentijds in te vullen.'